

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

D E C I Z I E

cu privire la admiterea recursului depus de Tatiana Ciubotaru

în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Tatiana Ciubotaru împotriva Elenei Țurcan și Diane Țurcan privind încetarea regimului proprietății comune cu încasarea sultei și compensarea cheltuielilor de judecată

împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 30 martie 2023

*(Dosarul nr. 2ra-1088/23
PIGD2-20159955-01-2ra-02082023)*

Instanța de apel nu a expus în mod clar și motivat raționamentele privind admiterea sau respingerea probelor administrate, inclusiv nu a argumentat preferința acordată anumitor mijloace de probă față de altele. Art. 130 din Codul de procedură civilă. Solicitarea reclamantei de efectuare a expertizei în condițiile unei contradicții esențiale a prețului bunurilor imobile supuse partajului, stabilit în cele două rapoarte de evaluare, se dovedește a fi întemeiată.

Judecătoria Orhei, sediul Central, jud. S. Lazari
Curtea de Apel Chișinău, jud. I. Secrieru, M. Anton, V. Cotorobai

13 noiembrie 2025

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților recursul depus de Tatiana Ciubotaru

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,

Oxana Parfeni,

Diana Stănilă, *judcători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. În data de 17 decembrie 2020, Tatiana Ciubotaru, reprezentată de avocatul Ion Grecu, a depus cerere de chemare în judecată împotriva Elenei Țurcan și Dianei Țurcan privind încetarea regimului proprietății comune cu încasarea sultei și compensarea cheltuielilor de judecată.

2. În motivarea cererii de chemare în judecată, reclamanta a relatat că, după decesul tatălui său Dumitru Țurcan, împreună cu pârâtele Elena Țurcan și Diana Țurcan, au moștenit fiecare câte 1/3 cotă-parte ideală din averea succesorală, formată din: casa de locuit din r-nul Rezina, s. Mateuți, str. Ștefan cel Mare, nr 18, terenul de pământ cu modul de folosință „pentru construcții”, suprafața de 0,0398 ha și nr. cadastral XXXXX, situat în extravilanul XXXXX, terenul de pământ cu modul de folosință „pentru construcții”, suprafața de 0,223 ha și nr. cadastral XXXXX, situat în XXXXX, teren de pământ cu modul de folosință „agricol”, suprafața de 1,4929 ha și nr. cadastral XXXXX,, situat în extravilanul XXXXX.

3. Având în vedere că după decesul tatălui său, toate bunurile enunțate au rămas în posesia și folosința pârâtelor, ea neavând acces la acestea, la 16 septembrie 2020, în urma consultării diferitor surse privind prețul de piață a imobilelor moștenite, a propus Elenei și Dianei Țurcan să-i fie compensată cota-parte ce-i aparține contra sumei de 4500 de Euro.

4. Astfel, la 04 octombrie 2020, a primit un răspuns în scris de la pârâte, prin care i-au comunicat că din suma solicitată în calitate de sultă, urmează a fi excluse cheltuielile pentru tratamentul și funeraliile tatălui, fiind de acord să-i ofere în calitate de sultă, suma de 1000 de Euro.

5. Deoarece divergențele între succesori, s-au redus la costul a 1/3 cotă-parte din imobilul succesoral, în scopul soluționării amiabile a litigiului, le-a propus pârâtelor să efectueze o evaluare pentru a stabili costul de piață a averii succesorale și costul a 1/3 cotă-parte.

6. Așadar, reclamanta a relevat că conform raportului de evaluare nr. 60-XI-2020, întocmit de către SC „IMOGRUP” SRL, valoarea de piață cumulativă a proprietăților imobiliare succesorale constituie suma de 277700 de lei, respectiv valoarea de piață a casei de locuit este de 164800 de lei, terenului-grădină cu suprafața de 0,0398 ha și nr. cadastral XXXXX – 3400 de lei, terenului-grădină cu nr. cadastral XXXXX - 19000 de lei și terenului agricol cu nr. cadastral XXXXX – 90000 de lei.

7. Astfel, reclamanta a susținut că, prin raportul de evaluare și-a reconfirmat mărimea sultei solicitate, dar părâtele i-au respins oferta.

8. De altfel, reclamanta a opinat că este în drept să pretindă mărimea sultei de 6000 de Euro, întrucât aceasta constituie $\frac{1}{3}$ din valoarea tuturor bunurilor, adică suma de 92566,66 de lei.

9. Având în vedere cele enunțate, Tatiana Ciubotaru, reprezentată de avocatul Ion Grecu a solicitat încetarea proprietății comune pe cote-părți ideale între ea, Elena Țurcan și Diana Țurcan, drepturile asupra căreia au apărut în temeiul certificatelor de moștenitor legal nr. 6114, 6112 din 26 septembrie 2019, nr.5805,5811 din 13 septembrie 2019 și nr.5807,5809 din 13 septembrie 2019, asupra bunurilor imobile:

- imobilul amplasat în XXXXX, care este constituit din terenul cu modul de folosință „pentru construcții” cu suprafața de 0,1181 ha și nr. cadastral XXXXX; casa de locuit individuală cu suprafața de 80,2 m², nr. cadastral XXXXX; construcție accesorie cu suprafața de 21,2 m², nr. cadastral XXXXX; construcție accesorie cu suprafața de 12,8 m², nr. cadastral XXXXX; construcție accesorie cu suprafața de 24,3 m², nr. cadastral XXXXX; construcție accesorie cu suprafața de 26,8 m², nr. cadastral XXXXX; construcție accesorie cu suprafața de 23,6 m², nr. cadastral XXXXX;

- Terenul cu modul de folosință „pentru construcții” cu suprafața de 0,0398 ha și nr. cadastral XXXXX, situat în extravilanul XXXXX;

- Terenul cu modul de folosință „grădină” cu suprafața de 0,223 ha și nr. cadastral XXXXX, situat în XXXXX;

- Terenul cu modul de folosință „agricol” cu suprafața de 1,4929 ha și nr. cadastral XXXXX, situat în extravilanul XXXXX, cu partajul proprietății comune pe cote-părți, prin atribuirea în întregime a bunurilor imobile enumerate supra coproprietarilor Elenei Țurcan și Dianeii Țurcan, iar ei din contul acestora să-i fie achitată o sultă în mărime de 92566 de lei în schimbul cotei-părți ideale ale sale transmise celorlalți coproprietari în rezultatul partajului și efectuarea în Registrul bunurilor imobile a rectificărilor, modificărilor sau radierilor necesare, după caz, referitoare la dreptul de proprietate al Tatianeii Ciubotaru, Eleneii Țurcan și Dianeii Țurcan ce se deduc sau rezultă din dispozițiile hotărârii judecătorești, precum și încasarea, în mod solidar, din contul părâtelor în beneficiul său a cheltuielilor de judecată suportate.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

10. Prin hotărârea din 01 iulie 2022 a Judecătoreii Orhei, sediul Central, s-a admis parțial, cererea de chemare în judecată depusă de Tatiana Ciubotaru împotriva Eleneii Țurcan și Dianeii Țurcan cu privire la încetarea regimului de proprietate comună pe cote părți ideale, cu încasarea sultei și compensarea cheltuielilor de judecată.

S-a respins acțiunea Tatianeii Ciubotaru împotriva Eleneii Țurcan și Dianeii Țurcan, în partea încasării sultei în cuantum de 92566 de lei.

S-a partajat averea comună pe cote părți, prin atribuirea în întregime a bunurilor imobile în coproprietatea pârâtelor Elena Țurcan și Diana Țurcan, formată din:

- terenul cu modul de folosință „pentru construcții”, suprafața de 0,1181 ha și nr. cadastral XXXXX;
- casa de locuit individuală cu suprafața de 80,2 m² și nr. cadastral XXXXX;
- construcție accesorie cu suprafața de 21,2m² și nr. cadastral XXXXX;
- construcție accesorie cu suprafața de 12,8m² și nr. cadastral XXXXX;
- construcție accesorie cu suprafața de 24,3 m² și nr. cadastral XXXXX;
- construcție accesorie cu suprafața de 26,8 m² și nr. cadastral XXXXX;
- construcție accesorie cu suprafața de 23,6 m² și nr. cadastral XXXXX;
- terenul cu modul de folosință „pentru construcții”, suprafața de 0,0398 ha și nr. cadastral XXXXX, amplasat în extravilanul XXXXX;
- terenul cu modul de folosință „pentru construcții”, suprafața de 0,223 ha și nr. cadastral XXXXX, amplasat în XXXXX;
- terenul agricol cu suprafața de 1,4929 ha și nr. cadastral XXXXX, situat în extravilanul XXXXX.

S-a încasat în mod solidar de la Elena Țurcan și Diana Țurcan în beneficiul reclamantei Tatiana Ciubotaru, suma de 52066 de lei, ceea ce constituie 1/3 cotă parte din bunurile succesoriale, evaluate la suma de 156200 de lei.

S-a încasat în mod solidar de la Elena Țurcan și Diana Țurcan, în beneficiul reclamantei Tatiana Ciubotaru, suma de 1551,98 de lei, cu titlu de taxă de stat, proporțional părții admise din acțiune (f.d.246, Vol.I; f.d. 5-8, Vol.II).

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

11. La 13 iulie 2022, Tatiana Ciubotaru a depus cerere de apel împotriva hotărârii din 01 iulie 2022 a Judecătoriei Orhei, sediul Central, prin care a solicitat casarea parțială a hotărârii primei instanțe, în partea ce ține de încasarea în mod solidar de la Elena Țurcan și Diana Țurcan în beneficiul reclamantei Tatiana Ciubotaru, a sumei de 52066 de lei, ceea ce constituie 1/3 cotă parte din bunurile succesoriale, evaluate la suma de 156200 de lei și emiterea unei noi hotărâri, precum și încasarea din contul intimatelor a tuturor cheltuielilor de judecată suportate la examinarea prezentului litigiu (f.d.2-4, Vol.II).

12. La 09 februarie 2023, Tatiana Ciubotaru a depus apel motivat împotriva hotărârii din 01 iulie 2022 a Judecătoriei Orhei, sediul Central, solicitând casarea parțială a hotărârii primei instanțe, în partea ce ține de încasarea în mod solidar de la Elena Țurcan și Diana Țurcan în beneficiul reclamantei Tatiana Ciubotaru, a sumei de 52066 de lei, ceea ce constituie 1/3 cotă parte din bunurile succesoriale, evaluate la suma de 156200 de lei și emiterea unei noi hotărâri în care soluția referitoare la mărimea sultei să fie bazată pe rezultatele expertizei judiciare, numirea căreia a fost respinsă în cadrul examinării cauzei în instanța de fond, precum și încasarea din contul intimatelor, a tuturor cheltuielilor de judecată suportate la examinarea prezentului litigiu (f.d.18-22, Vol. II).

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

13. Prin decizia din 30 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins apelul declarată de Tatiana Ciubotaru și s-a menținut hotărârea din 01 iulie 2022 a Judecătorei Orhei, sediul Central (f.d.49-59, Vol.II).

14. În motivarea deciziei, Curtea de Apel Chișinău coroborând dispozițiile art. 1562, 1571 ale Codului Civil (în redacția de până la 01 martie 2019), cu materialele cauzei, a conchis asupra temeiniciei și legalității soluției primei instanțe privind încasarea în mod solidar de la Elena Țurcan și Diana Țurcan în beneficiul Tatiane Ciubotaru, a sumei de 52066 de lei, ceea ce constituie 1/3 cotă parte din bunurile succesoriale.

15. Or, potrivit Raportului de evaluare al Camerei de Comerț și Industrie nr. 0367158 din 06 aprilie 2021, întocmit mai aproape de data soluționării litigiului, valoarea de piață a masei succesoriale, este de 156200 de lei, valoarea casei de locuit cu nr. cadastral XXXXX – 106000 de lei; terenului grădina cu nr. cadastral XXXXX - 1200 de lei; terenului grădină cu nr. cadastral XXXXX - 6000 de lei; terenului agricol cu nr. cadastral XXXXX - 43000 de lei, iar 1/3 din cotă constituie suma de 52066 de lei, iar pârâtele/intimate sunt de acord de a compensa cota, conform Raportului respectiv.

16. Astfel, Curtea de Apel Chișinău a apreciat ca fiind justă concluzia primei instanțe precum că compensarea bănească în sumă de 52066 de lei, oferită reclamantei/apelante este o despăgubire proporțională cu valoarea de piață a cotelor moștenite ale pârâților și nu duce la încălcarea drepturilor și intereselor acesteia.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

17. La 11 iulie 2023, Tatiana Ciubotaru a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 30 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău, prin care a solicitat casarea acesteia, restituirea cauzei la rejudecare în instanța de apel și încasarea din contul intimatelor a tuturor cheltuielilor de judecată suportate la examinarea prezentei cauze (f.d.68-72, Vol. II).

ARGUMENTELE RECURSULUI

18. În susținerea recursului, Tatiana Ciubotaru a invocat dezacordul cu decizia instanței de apel pe care o consideră pasibilă de a fi casată în temeiul art.432 alin. (2) lit. a), b) și c) și alin. (4) din Codul de procedură civilă. Or, examinând apelul său, instanța de apel a încălcat și interpretat eronat normele de drept material, fapt ce a dus la adoptarea unei soluții neîntemeiate.

19. Mai mult, având, conform prevederilor art.373 din Codul de procedură civilă, sarcina procesuală de a verifica, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiectiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță, instanța ierarhic inferioară a ignorat această cerință și s-a limitat doar la reiterarea tezelor expuse în hotărârea instanței de fond, fără a le da o apreciere critică în raport cu argumentele și motivele apelului.

20. Astfel, în decizia sa din 30 martie 2023, instanța de apel a motivat în esență susținerea și menținerea hotărârii primei instanțe, prin faptul că este necesar și corect de a face uz de probele prezentate cronologic mai aproape de examinarea cauzei civile.

21. De altfel, în opinia recurente, poziția primei instanță că în cazul în care la prețul de piață a bunului imobil litigios se referă două concluzii ale specialistului, care diferă esențial după costul evaluat, prioritate urmează a fi dată concluziei prezentate cronologic mai aproape de perioada/data examinării cauzei/adoptării soluției este neîntemeiată. Iar, instanța de apel a susținut soluția adoptată de prima instanță, care nu are un suport legal. Ambele instanțe nici măcar nu au făcut referință la norma care justifică acceptarea în calitate de probă prioritară, a unei concluzii ale specialistului făcute pe marginea evaluării unui bun imobil aflat în litigiu, la bază fiind pus faptul că datele acestei concluzii sunt cronologic plasate mai aproape de data examinării litigiului.

22. Subsecvent, recurenta a notat că, deși instanța de apel ca argument al susținerii soluției primei instanțe a invocat prevederile art.130 din Codul de procedură civilă, constatând că aprecierea probelor a fost conformă cerințelor acestei norme legale, la caz, în opinia sa, nu se atestă respectarea cerințelor referitoare la nepărtinire și călăuza pe baza legii. Or, adoptarea soluției a avut loc prin acordarea nejustificată a priorității unei probe prezentate de partea oponentă, fără a se face referință la vreun temei legal pe care s-ar baza poziția dată.

23. În continuare, a indicat că, un motiv suplimentar de casare a deciziei recurate este și faptul că la judecarea apelului nu au fost respectate prevederile art.373 alin.(5) din Codul de procedură civilă, or, instanța de apel s-a eschivat de a examina motivele și argumentele părții apelante ce țin de necesitatea numirii în dosar a unei expertize judiciare și respectiv le-a lăsat fără referință în decizia sa, astfel, adoptând soluția fără a examina anumite circumstanțe importante pentru rezultatul final al procesului. Iar, o astfel de încălcare ar putea să cadă sub incidența prevederilor art.432 alin.(4) al Codului de procedură civilă, deoarece omisiunile primei instanțe tolerate de instanța de apel au dus la aprecierea arbitrară a probelor de către instanța judecătorească și ca rezultat la soluționarea greșită a cauzei.

24. Prin urmare, în opinia Tatiane Ciubotaru, în astfel de circumstanțe, înlăturarea erorilor și încălcărilor admise la judecarea apelului, poate avea loc doar prin casarea deciziei din 30 martie 2023 a Curții de apel Chișinău și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

25. Art. 117 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă:

„Probe în cauze civile sînt elementele de fapt, dobîndite în modul prevăzut de lege, care servesc la constatarea circumstanțelor ce justifică pretențiile și obiecțiile părților, precum și altor circumstanțe importante pentru justa soluționare a cauzei.

În calitate de probe în cauze civile se admit elementele de fapt constatate din explicațiile părților și ale altor persoane interesate în soluționarea cauzei, din depozițiile martorilor, din înregistrări, probe materiale, înregistrări audio-video, din concluziile experților.”

26. Art. 118 alin. (1), (3) și (5) din Codul de procedură civilă:

„Fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel.

Circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei sînt determinate definitiv de instanța judecătorească pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces, precum și de la normele de drept material și procedural ce urmează a fi aplicate.

Instanța judecătorească (judecătorul) este în drept să propună părților și altor participanți la proces, după caz, să prezinte probe suplimentare și să dovedească faptele ce constituie obiectul probațiunii pentru a se convinge de veridicitatea lor.”

27. Art. 122 alin. (1) din Codul de procedură civilă:

„Circumstanțele care, conform legii, trebuie confirmate prin anumite mijloace de probațiune nu pot fi dovedite cu nici un fel de alte mijloace probante.”

28. Art. 130 din Codul de procedură civilă:

„Instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

Nici un fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor.

Fiecare probă se apreciază de instanță privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficiența pentru soluționarea cauzei.

Ca rezultat al aprecierii probelor, instanța judecătorească este obligată să reflecte în hotărîre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele.

Proba este declarată ca fiind veridică dacă instanța constată prin cercetare și comparare cu alte probe că datele pe care le conține corespund realității.”

29. Art. 148 alin. (1) din Codul de procedură civilă:

„Pentru elucidarea unor aspecte din domeniul științei, artei, tehnicii, meșteșugurilor artisanale și din alte domenii, apărute în proces, care cer cunoștințe speciale, instanța dispune efectuarea unei expertize, la cererea părții sau a unui alt participant la proces, iar în cazurile prevăzute de lege, din oficiu. Actele reviziei ori ale inspecțiilor departamentale, precum și raportul scris al specialistului, nu pot înlocui raportul de expertiză și nici exclude necesitatea efectuării expertizei în aceeași problemă.”

30. Art. 230 din Codul de procedură civilă:

„La cercetarea înscrisurilor sau a probelor materiale, la audierea și vizionarea înregistrărilor audio-video, la dispunerea unei expertize, la audierea martorilor, la adoptarea de măsuri privind asigurarea probelor, precum și în probleme de drept litigios, instanța judecătorească, printr-o încheiere, poate atrage, din oficiu sau la cererea oricărui participant la proces, specialiști în domeniul respectiv pentru consultații, explicații și ajutor tehnic (la fotografieri, la elaborare de planuri și scheme, la selectare de probe (modele) pentru expertiză, la evaluare de bunuri etc.).

Persoana citată în calitate de specialist este obligată să se prezinte în instanță, să răspundă la întrebări, să dea în scris sau oral consultații și explicații, să-i acorde asistență tehnică, după caz.

Specialistul dă în judecată explicații scrise sau orale, în funcție de cunoștințele profesionale și de genul activității sale, fără a efectua investigații speciale.

Consultației și explicației scrise a specialistului li se dă citire în ședință de judecată. Ele se anexează la dosar. Consultația și explicația verbală a specialistului se înregistrează audio și, după caz, video, fapt care se consemnează în procesul-verbal al ședinței.

Pentru clarificarea și completarea consultației, specialistului i se pot adresa întrebări. Prima care adresează întrebări este persoana la a cărei cerere specialistul este antrenat în proces, precum și reprezentantul ei, urmează ceilalți participanți la proces și reprezentanții lor. Dacă specialistul a fost antrenat în proces din oficiul instanței, primii care îi adresează întrebări sînt reclamantul și reprezentantul lui. Judecătorii au dreptul să adreseze întrebări specialistului în orice moment al audierii lui.”

31. Art. 432 alin. (1) din Codul de procedură civilă:

„Recursul este admis dacă: a) interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție; b) prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție; c) a fost admis neîntemeiat un apel introdus tardiv sau a fost respins ca fiind tardiv un apel depus în termen; d) hotărârea sau decizia vizează drepturile persoanei care nu a fost atrasă în proces; e) hotărârea sau decizia este arbitrară ori se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor; f) instanța nu a fost compusă potrivit legii sau hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.”

32. Art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă:

„Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.”

33. Art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă:

„Instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

34. Cu referire la termenul de declarare a recursului, prevăzut la art. 434, alin. (1) din Codul de procedură civilă instanța de recurs reține, că decizia Curții de Apel Chișinău a fost pronunțată la 30 martie 2023 și expediată participanților la proces, prin e-mail, la 26 mai 2023, fapt confirmat prin extrasul din poșta electronică anexat la dosar (f.d.61, Vol.II). În aceste circumstanțe, recursul declarat de Tatiana Ciubotaru la 11 iulie 2023, se consideră în termen.

35. Cu referire la fondul cauzei, completul de judecată constată că Ciubotaru Tatiana și Țurcan Elena și Țurcan Diana, sânt moștenitorii defunctului Țurcan Dumitru. După decesul acestuia, masa succesorală a rămas compusă din: casa de locuit din XXXXX, terenul de pământ cu modul de folosință „grădină”, cu suprafața de 0,0398 ha, cu numărul cadastral XXXXX, situat în extravilanul XXXXX, terenul de pământ cu modul de folosință „grădină”, cu suprafața de 0,223 ha, cu numărul cadastral XXXXX situat în XXXXX, teren de pământ cu modul de folosință „agricol”, cu suprafața de 1,4929 ha cu numărul cadastral XXXXX, situat în extravilanul XXXXX.

36. La 26 septembrie 2019, pe numele Ciubotaru Tatianeii a fost eliberat certificatul de moștenitor legal, care confirmă calitatea acesteia de moștenitor al defunctului Țurcan Dumitru, cu o cota-parte ideală de 1/3 (f. d. 112-13).

37. Conform certificatului eliberat de organul cadastral se confirmă că Ciubotaru Tatiana, Diana Țurcan și Țurcan Elena dețin câte 1/3 cotă parte-ideală din bunurile succesoriale (f. d. 72).

38. Potrivit Raportului de Evaluare Nr. 60(PF)-XI-2020, întocmit de către SRL „Imogrup” la data de 4 noiembrie 2020, valoarea totală de piață a masei succesoriale a fost estimată la 277 700,00 lei (f. d. 17), dintre care casa de locuit cu nr. cadastral XXXXX -164 800 lei; teren grădina cu nr. cadastral XXXXX -3 400 lei; teren grădină cu nr. cadastral XXXXX -19 100 lei; teren agricol cu nr. cadastral XXXXX -90 400 lei (f. d. 14-56 vol. I). Prin urmare, valoarea cotei de 1/3 deținută de fiecare moștenitor este de 92 566 lei.

39. Astfel, în cererea de chemare în judecată Ciubotaru Tatiana a solicitat încetarea regimului de proprietate comună pe cote-părți ideale asupra bunurilor succesoriale indicate mai sus și efectuarea partajului acestora prin atribuirea întregii mase succesoriale în proprietatea coproprietarilor Țurcan Elena și Țurcan Diana, cu obligarea acestora la plata unei sulte în cuantum de 92 566 lei, corespunzătoare cotei sale de 1/3, precum și compensarea cheltuielilor de judecată suportate.

40. Ulterior, la dosar a fost prezentat un alt Raport de evaluare, întocmit de Camera de Comerț și Industrie nr. 0367158 din 6 aprilie 2021, potrivit căruia valoarea totală de piață a masei succesoriale, constituie 156 200, 00 lei, după cum urmează: valoarea casei de locuit cu nr. cadastral XXXXX - 106000,00 lei; teren grădina cu nr. cadastral XXXXX - 1200 lei; teren grădină cu nr. cadastral XXXXX - 6000 lei; teren agricol cu nr. cadastral XXXXX - 43 000 lei. În baza acestei evaluări, valoarea cotei de 1/3 este de 52 066 lei (f.d. 135 vol. I).

41. Prin hotărârea Judecătorei Orhei, sediul Central din 01 iulie 2022, a fost admisă parțial cererea de chemare în judecată depusă de Ciubotaru Tatiana către Țurcan Elena și Țurcan Diana, dispunând: încetarea regimului de coproprietate pe cote-părți ideale; atribuirea bunurilor succesoriale în proprietatea Țurcan Elena și Țurcan Diana; obligarea acestora la plata către reclamantă a unei sulte în sumă de 52 066 lei, corespunzătoare cotei de 1/3 din masa succesorală evaluată la 156 200 lei; compensarea cheltuielilor de judecată în cuantum de 1 551,98 lei

42. În calea de atac a apelului, apelanta Ciubotaru Tatiana și-a exprimat dezacordul cu hotărârea primei instanțe în ceea ce privește cuantumul sultei, susținând că aceasta trebuia determinată în baza unei expertize judiciare care a fost nejustificat respinsă în prima instanță. În consecință, apelanta a solicitat modificarea hotărârii și stabilirea sultei potrivit unei evaluări judiciare obiective.

43. Curtea de Apel Chișinău a respins apelul și a menținut soluția primei instanțe, reținând că hotărârea este legală și întemeiată.

44. Examinând recursul declarat împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că instanța de apel prin decizia emisă a realizat o apreciere superficială și incompletă a circumstanțelor de fapt și de drept reținute în cauză. Or, contrar prevederilor art. 130 alin. (4) Cod de procedură civilă, instanța de apel nu a expus în mod clar și motivat raționamentele privind admiterea sau respingerea probelor administrate, inclusiv nu a argumentat preferința acordată anumitor mijloace de probă față de altele.

45. Potrivit dispozițiilor legale menționate, instanța este obligată să indice motivele pentru care unele probe sunt considerate concludente și pertinente, iar altele sunt înlăturate. Lipsa unei asemenea motivări echivalează cu o încălcare a dreptului la un proces echitabil, garantat de art. 6 §1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, astfel cum a fost interpretat constant în jurisprudența Curții Europene.

46. Instanțele au obligația pozitivă de a examina în mod efectiv și real argumentele esențiale ale părților și de a oferi un răspuns motivat acestora. Simpla enumerare a probelor, fără o evaluare analitică a conținutului și relevanței lor, nu satisface exigențele unui proces echitabil.

47. În acest context, completul de judecată reține că instanța de apel nu a motivat suficient preferința acordată Raportului de evaluare întocmit la 6 aprilie 2021 de Camera de Comerț și Industrie în detrimentul Raportului de evaluare din 4 noiembrie 2020, elaborat de SRL „Imogrup”.

48. Or, conform principiilor generale ale dreptului civil și procesual civil, valoarea bunurilor succesoriale trebuie determinată prin raportare la momentul deschiderii succesiunii sau, după caz, la data introducerii acțiunii privind partajul, atunci când se urmărește stabilirea valorii reale a cotei-părți ce urmează a fi compensată în bani. Prin urmare, raportul de evaluare întocmit mai aproape de momentul inițierii procedurii judiciare ar oferi o imagine mai fidelă a valorii bunurilor la acea dată și, implicit, o bază mai echitabilă pentru calculul sultei datorate reclamantei.

49. Instanța de apel nu a justificat de ce a ignorat aceste elemente de temporalitate și de relevanță probatorie, omițând să motiveze convingător rațiunile pentru care a considerat raportul ulterior mai veridic. Această omisiune afectează caracterul complet și echitabil al examinării cauzei.

50. Mai mult, instanțele nu au dat apreciere situației legale generată de diferență esențială dintre concluziile celor două rapoarte de evaluare, or, valoarea bunurilor conform primului raport întocmit la data de 4 noiembrie 2020, era de 277 700 lei, însă aceasta s-a redus esențial la 156 200 lei în cel de-al doilea raport din 6 aprilie 2021, într-un termen relativ scurt, de 5 luni. Din deciziile instanțelor nu reiese care sunt factorii ce au determinat această scădere esențială, care sunt caracteristicile bunurilor evaluate sau criteriile avute în vedere la stabilirea noii valori.

51. În context, instanța de recurs atrage atenția asupra prevederilor art. 230 din Codul de procedură civilă, care specifică că, pe lângă posibilitatea prezentării unui raport de evaluare scris al specialistului, nu se exclude posibilitatea audierii acestuia în ședința de judecată pentru a clarifica aspectele neclare.

52. Totodată, instanța de recurs remarcă prevederile art. 148 alin. (1) din Codul de procedură civilă, care prevede că, pentru elucidarea unor aspecte din domeniul științei, artei, tehnicii, meșteșugurilor artizanale și din alte domenii, apărute în proces, care cer cunoștințe speciale, instanța dispune efectuarea unei expertize, la cererea părții sau a unui alt participant la proces, iar în cazurile prevăzute de lege, din oficiu. Actele reviziei ori ale inspecțiilor departamentale, precum și raportul scris al specialistului, nu pot înlocui raportul de expertiză și nici exclude necesitatea efectuării expertizei în aceeași problemă.

53. Prin urmare, solicitarea reclamantei de efectuare a expertizei în condițiile unei contradicții esențiale și substanțiale a prețului bunurilor imobile supuse partajului, stabilit în cele două rapoarte de evaluare, se dovedește a fi întemeiată.

54. Astfel, completul de judecată consideră că instanța de apel trebuia să efectueze o cercetare comparativă a celor două rapoarte de evaluare, să stabilească care dintre ele reflectă mai exact valoarea reală a bunurilor succesoriale în raport cu momentul procesual relevant, și să își argumenteze în mod clar preferința probatorie, în vederea asigurării unui proces echitabil și a unei hotărâri temeinic motivate.

55. În asemenea circumstanțe, este necesară rejudecarea cauzei în vederea stabilirii cu exactitate a valorii reale a bunurilor succesoriale și a determinării juste a cotei-părți și a eventualei sulte datorate, printr-o examinare completă și comparativă a rapoartelor de evaluare administrate în cauză. Instanța de apel va trebui să clarifice neconcordanțele dintre rapoartele existente, să stabilească relevanța și credibilitatea fiecăruia, precum și momentul temporal la care acestea reflectă cel mai fidel valoarea bunurilor.

56. Drept urmare, Curtea Supremă de Justiție consideră necesară casarea deciziei din 30 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău și, reținând că erorile de apreciere a circumstanțelor de fapt, nu pot fi corectate de instanța de recurs, deci, se trimite cauza la rejudecare în instanța de apel pentru o soluționare completă și temeinică în conformitate cu legislația aplicabilă.

57. Începând cu 27 decembrie 2024, a intrat în vigoare Legea nr. 135 din 13 iunie 2024, care modifică Legea nr. 76 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești din 21.04.2016 și prevede revizuirea hărții judiciare și reorganizarea instanțelor judecătorești din Republica Moldova, astfel Judecătoria Orhei se atribuie circumscripției Curții de Apel Nord, iar conform art. III alin. (12) din Legea nr. 135/2024, cauza urmează a fi trimisă Curții de Apel Nord, pentru reexaminare în urma casării.

58. Ținând cont de cele expuse și în temeiul art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă:

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul declarat de declarat Ciubotaru Tatiana.

Casează integral decizia din 30 martie 2023 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Tatiana Ciubotaru împotriva Elenei Țurcan și Diane Țurcan privind încetarea regimului proprietății comune cu încasarea sultei și compensarea cheltuielilor de judecată.

Trimite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Nord.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Oxana Parfeni

Diana Stănilă